

**R.P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, É Societate Iesv, Jn
Collegio Romano Eivsdem Societatis Olim Theologiae
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtaiones
Scholasticae, & Morales, De virtute, & ...**

Lugo, Juan de

Lvgdvni, 1666

§. An solùm in mortis articulo obliget præceptum Pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82358](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82358)

enim exigit à nobis fidem debitam, cum omnis loquutio ad hoc tendat, ut qui loquitur mentem suam communique audienti, hoc est faciat ut eadē sit utriusque mens, & idem sensus. Unde ipsa dilatio assensus irreuerentia est. Amor autē non magis debetur positivē, quando praesens occurrit, qui amari debet. Sic filius, si Patri venienti non assurgat, aut eidem aliquid asseruati nō credat, facit contra reuerentiam patri debitam, quā pro eo potissimum tempore obligatus tamen patrem non amet positivē, quando ei praesens occurrit, non facit contra debitum amandi, si eum debito tempore diligat, neque enim amandi rēpus illud magis est, quā aliud, sicut colendi: quale autem sit tempus, quod obligat praecceptum affirmativum amoris, non est huius locutione solum dicimus, non magis exigi amorem quando occurrit aut loquitur pater, quā alio tempore, licet tunc magis agatur cultus, & reuerentia positiva, ut constat ex communi omnium sensu: atque ideo non esse eandem obligationem amandi statim Deum, ac credendi statim Deo, licet obligatio ex praeccepto negatio non faciendi contra fidem, vel con contra amorem debitum, eodem modo obliget pro quocūque tempore. Et hac de primo puncto, quod, scilicet non obliget praecceptum poenitentiae statim post peccatum: nunc iam de secundo puncto, an obliget saltem in vita, an solum in mortis articulo.

§. 2. An solum in mortis articulo obliget
praecceptum poenitentiae?

134

Pater Valquez dicta quest. 8.6. art. 2. dub. 6. cum aliis docet, per se loquendo praecceptum poenitentiae non obligare, nisi in extrema necessitate seu articulo mortis, licet per accidens obliget saepius extra illū articulum, siue propter praecceptū Ecclesiae, siue ob recuperationē alterius Sacramenti, cui debet praemitti poenitentia, & iustificatio, siue ex aliis capitibus quod videntur etiam tenere Caietan. in summa verb. Contritio, §. Tempus autem. Navarrus cap. 1. m. 17. Durand. in 4. dist. 17. quest. 10. art. 1. in fine in dicto art. 2. Soto. ibi quest. 2. art. 6. conclus. 5.

Alij communiter dicunt praecceptū poenitentiae, licet non obliget statim post peccatum; obligare tamen non solum in mortis articulo, sed etiam antea ita Suarez in praesenti disp. 1. c. scilicet 6. num. 3. Henriquez lib. 4. de Sacramentis cap. 6. n. 6. Coninch in praesenti disp. 3. dub. 3. num. 32. & alij Recentiores communiter: quae sententia mihi etiā placet, & videtur apertē colligi ex dignitate Dei offēsi, in cuius contemptum redundare videtur, si aliquis adeo parum curet de reconciliatione cum Deo procuranda, ut velit per totam vitam in eius inimicitia perseverare. Constat id non fieri absque Principis indignatione, & offensione si post delictum in Principem commissum, potens aliquis obtinere Principis pacē, & gratiā, de ea nihil curet, sed differat veniae petitionem, & reconciliationem ad finem vitae.

Ad hoc probandū, afferri solent aliqua Scripturae loca: quale est illud Prouerb. 1. Quia vocavi, & remisisti, & extendi manum meam: & non fuit qui adspiceret, despectis omne concilium meum, & in reparatione meas neglexisti: ego quoque in interitū vestrorum debui. Sed iam dixi supra, num. 20. eiusmodi loca posse explicari de perseverantē in affectu, & peccato actuali: quod in praedicto loco colligi potest ex verbis praecedentibus: Usquequo parvuli diligitis infantiam & stulti ea, quae sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam: quae affectum, & peccatum actuale perseverans significant. Eundem

P. Ioan. de Lugo de Poenitentia.

sensum habere videntur verba illa, quae afferuntur ad hoc ipsum ex cap. 1. ad Roman. An divitias bonitatis eius, & patientiae, & longanimitatis contemnis signoras, quod benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? secundum autem divitiam tuam & imponent cor tuum thesaurizas tibi iram in die irae, & revelationis iustitiae Dei, &c. Sed ex verbis sequendis immediatis constat, loqui Paulum contra eos, qui actu probebantur eadem opera prava: Qui reddit (inquit) unicuique secundum opera eius: iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem querunt, vitam aeternam, iis autē qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Et ex verbis praecedentibus hoc ipsum constat, quae significant peccata praesentia: Existimas autem hoc, o homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, scilicet, scelera pauli ante enumerata quia tu effugies iudicium Dei? An divitias bonitatis &c. Difficile itaque invenitur scripturae locus contra eos qui cessant à novis peccatis patrandis, & graviter reprehendat solum propter defectum positivae poenitentiae. Licet haec etiā ad iustificationem in scriptura requiratur.

Ibid.

Ibid.

236.

Duplex est ergo difficultas in hac sententia, altera in explicanda radice huius obligationis, altera in assignando tempore, intra quod obliget hoc praecceptum, cum enim non obliget statim post commissum peccatum, non facile est assignare aliquo tempus, cum nō videatur esse maior ratio de hoc, quā de illo anno vel mense, secluso semper praeccepto Ecclesiastico confessionis. Praesertim cum fideles de transgressione eius praeccepti nunquam se accusent, nec possint, quia non sciunt quando obliget, ut constat ex communi omnium praxi.

Omissis itaque multis quae hic dici possent, utriusque difficultatis dissolvendae eandem ferē rationē esse puto. Existimo igitur hoc praecceptum, seu hanc obligationem, licet aliqua ex parte diversa sit ab obligatione servandi alia praeccepta, quod tamē ad praesentem difficultatem spectat, ferē confundi cū illa. Fateor quidem obligationem poenitentiae post peccatum provenire etiam, ut dixi, ex eo, quod qui Deum graviter offendit, si reconciliationem, ac veniam oblatam negligat; videatur Deum ipsum offensum negligere, & contemnere: nascitur tamen etiam, & potissimum eadem poenitentiae obligatio ex alio capite, scilicet, ex debito ordinandi propria vitam, & adhibendi quae necessaria sunt ad servandam Legem praeccepta, & mores iuxta honestatis regulam componendos. Ad hoc enim necessarium omnino est retractare peccatum commissum, quia absque eiusmodi retractione non potest homo diu servare praeccepta occurrentia: non propter defectum virtutis, aut virium, sed quia haec est voluntatis natura, ut unusquisque operetur iuxta finem illum, quem amat, & intendit, nec possit diu eligere media difficilia ad finem alium, quem minus amat. Cum ergo per peccatum mortale anteposuerit amorem boni commutabilis dilectioni Dei, & observantiae legis, fieri nō potest, ut licet aliquē adhuc retineat affectum erga Deū, & erga propria salutem, ex illo debili, & infirmo affectu superare possit difficultates, quae in mandatis vniuersis per longum tempus occurrentibus reperiuntur, nisi mutato animo praeferat salutem propriam, & Deum ipsum efficaciter rebus aliis, quae est retractionis efficax peccati praeteriti. Hoc enim ipsum manifeste nimis experientia comprobatur in iis, qui ardentem honorem, vel corporis voluptatem insectantur, qui licet dolore aliquo remisso peccata sua in confessione tractauerint; postea tamen data occasione honoris vel voluptatis, facile relabuntur

237.
Obligatio
Poenitentiae,
post peccatum
unde oritur.

238.

propter

propter vehementiam affectus, quem non nisi in confuso, & remisse cortexerunt; nec audemus illis in confessione proponere distinctiões, aut pericula peccandi, quæ possunt occurrere, ut circa illa distincte proponant; quia prudenter timemus, quod iam neque in confuso priora peccata retractarent: quanto ergo magis necesse erit humano modo loquendo, ut iterum labatur, & peccet, qui priora peccata neque in confuso retractavit per aliquem actum pœnitentiæ? Quia igitur obligatione debet homo legis obseruariam, debet etiam affectum suum in melius mutare preferendo Deum, & salutem animæ propriæ rebus aliis omnibus, sine quo affectu, & dispositione non contingit, quod possit diu legem obseruare superatis difficultatibus, quæ plurimæ, & grauissimæ occurrunt.

239-
Pœnitentia
obligatio con-
funditur cum
obligatione
seruandi alia
præcepta.

Merito itaque dixi, pœnitentiæ obligatione ferè confundi cum obligatione seruandi alia præcepta quia licet oriatur etiam ex debito reuerentiæ erga Deum, qui videtur contemni à peccatore differente per longum tempus veniæ petitionem: breuior tamen est terminus, quo eadem pœnitentia debetur ex secundo capite, scilicet ex debito regulandi mores, & seruandi alia præcepta; quam sit terminus temporis, intra quod debeat homo veniam petere, ne videatur Deum contemnere: hoc enim habet maiorem latitudinem; nec ita strictè obligat propter rationes supra adductas numer. 226. at verò illud breuius est propter maximam hominis propensionem ad operandum iuxta finem, ad quem magis afficitur, & quem magis amat; & propter multitudinem, ac frequentiam difficultatum, quæ occurrunt, quas diu superare non contingit absque illa prælatione per efficacem affectum, quo præferat homo rebus aliis diuinæ legis obseruariam. Vnde licet in articulo mortis, & in alio casu possit aliquando virgere vel per se, vel per accides obligatio pœnitentiæ, regulariter tamen in vita, prius virget ex illo capite obseruandi alia præcepta, quæ absque pœnitentia de præteritis non contingit obseruari longo tempore, quam virgeat ex illis aliis specialibus capitibus.

240.

Hinc iam infero primò, hanc necessitatem violandi alia præcepta ex defectu diuturno pœnitentiæ non esse necessitatem antecedentem: quia ex illo defectu præcedenti homo non habeat vires sufficientes etiam moraliter ad seruandum hoc præceptum, & nõ peccandum in hac occasione occurrente; sed esse necessitatem consequentem, vel concomitantem, qualis est necessitas peccandi, si non vult obseruare præcepta. Nam in ipso actu primo proximo, antequam homo peccet habet potentiam ad non peccandum; quatenus habet potentiam, ut ex amore Dei, vel desiderio salutis, v.g. velit obseruare illud præceptum occurrens: potest ergo in actu secundo amplecti illam patrem, & ex eo sine obseruare præceptum; quo pacto iam implicite retractaret peccatum præteritum, & haberet pœnitentiā implicitam: si autem violat præceptum, violat quidem ex defectu pœnitentiæ concomitantem; hoc est, ex defectu actus retractationis saltè implicite, per quem poterat retractare implicite peccatum præteritum, & obseruare explicite præceptum speciale, quod nunc occurrit. Suppono enim, occurrere sæpe aliqua præcepta, quorum obseruantia, vel propter rei præcepti difficultatem, vel quia inuenit iam naturam lassam, & defatigatam ex obseruatione plurium aliorum præceptorum, sit hic & nunc adeo difficilis, ut non possit homo moraliter loquendo superare illam difficultatem, nisi ex efficaci aliquo proposito non peccandi grauitur, vel ex affectu efficaci erga salutem, vel erga Deum, atque adeo

in tantum est liber omnino, & habet potestatem etiam moralem non peccandi hic & nunc, in quantum potest hic, & nunc, mutato animo, conuertere suum affectum ad finem vltimum à quo per peccatum mortale se per affectum auerterat, ut hoc modo mutato affectu facile amplectatur media difficilia ad finem quem sibi præfinit.

Infero secundo, non posse aliter determinari tempus, quo obligat præceptum pœnitentiæ ex hoc capite nisi determinando tempus quo necessaria est præsentia ad obseruanda alia præcepta occurrentia: hæc autem necessitas non habet vnum, & idem tempus in omnibus: sed variatur iuxta diuersitatem personarum: locorum, materiæ, tentationum: alius enim propter grauiora pericula, in quibus versatur, & propter grauiora tentationes, citius indiget retractatione præteriti ad resistendum præsentibus tentationibus, alius vero propter minora pericula, & rariores peccandi occasiones, non ita citò indiget, nec potest vna, & eadè regula pro omnibus determinari.

Infero tertio, non oportere, quod pœnitens in confessione specialiter interrogetur, an satis exierit huic obligationi dolendi de peccatis commisisse post vltimam confessionem, nam vel obligatio illa consideratur, prout oritur ex debito seruandi alia præcepta, ad quod diximus exigi aliquando retractationem saltè implicitam peccati præteriti, vel prout oritur ex irreuerentia, quæ videtur fieri contra Deum negligendo petitionem veniæ, & reconciliationem cum ipso per longum tempus. Si priori modo consideretur fateor dari eiusmodi obligationem pœnitendi ad finem seruandi præcepta, quæ occurrunt: verum illa obligatio ex hoc capite non videtur differre ab obligatione seruandi eadè præcepta: nam qui nunc v.g. grauitur tentatus ad furtum, vel vindictam, potest seruare illa præcepta diligendo Deum super omnia, aut odio habendo peccata super omnia mala: si id non faciat, sed amplectatur furtum, vel vindictam; peccat omittendo actum illum contrarium, ad quem obligabat ipsum præceptum iustitiæ, vel charitatis erga proximum, atque adeo sufficienter explicat suum peccatum, dicendo se commisisse furtum vel vindictam: nam ibi dicit implicite, se omisisse affectum erga honestatem contrariam, qui necessarius erat ad resistendum illi tentationi.

Si verò obligatio illa ad pœnitentiā consideretur posteriori modo, prout oritur ex reuerentia debita Deo, qui videtur contemni per diuturnam negligentiam in petenda venia pro offensa graui: adhuc neque ex hoc capite videtur regulariter interrogandus pœnitens: nam vel intercessit parum temporis inter commissum peccatum, & confessionem, & tunc nondum obligabat præceptum pœnitentiæ ex illo præcisè capite reuerentiæ debite Deo; ille enim titulus non obligat ad statim, neque, intra breue aliquod tempus pœnitendum, sed post longum propter rationes quas adduximus, & ponderauimus supra num. 226. quare satis probabile est, quod eiusmodi obligationi, quatenus ex eo titulo oritur, satisfaciatur, qui debito tempore satisfaciatur præcepto confitendi. Vel intercessit multum temporis inter peccatum, & confessionem, quæ se accipit ipso pœnitentis statu, & confessione, quæ se accusat de confessione etiam omissa innotescit satis illa alia transgressio. Quod si aliquando non innotesceret, deberet de illo interrogari, sed is casus vel nunquam, vel rarissime contingit. Sic etiam nõ interrogamus specialiter pœnitentes de transgressione præcepti diligendi Deum super omnia, quia ex confessione ipsa satis constare potest, an illud præceptum seruauerunt vel non: sicut autem illud

præceptum violaret, qui Dei amorem ad tres, aut quatuor annos differet, ut tandem faceret Coninch *disput. 24 de charitate dub. 3. n. 53.* sic de obligatione penitentiae fatendum esset peccare proculdubio contra hoc præceptum speciale cum, qui ad id tempus penitentiam, & veniam punitionem differret.

Obiicies primò, contra priorem illum titulum obligationis penitentiae ortum ex eius necessitate ad seruanda alia præcepta, & regulandam vitam: contra hoc, inquam, opponi potest, quia ex hoc non videtur probari necessitas contritionis perfectæ, sed satisfieret huic necessitati per attritionem, aut aliam retractationem etiam extra Sacramentum; nam, licet non esset satis ad iustificationem extra Sacramentum, sufficeret tamen ad auerendum affectum ab obiecto illicito, & ad proponendum nobis efficaciter finem salutis æternæ, vel honestatis, qui finis efficaciter volutus sufficit ad continendam voluntatem, ne peccet mortaliter, iuxta illud Ecclesiastici. 7. *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Ex illa ergo radice non probatur necessitas penitentiae perfectæ: cum tamen Theologi, qui obligationem ponunt habendi penitentiam, loquantur de penitentia, quæ conducit ad iustificationem; agunt enim de obligatione procurandi veniam, & reconciliationem cum Deo offenso: quæ tamen reconciliatio non habetur per attritionem extra Sacramentum: ergo necessitas retractationis requisita ad seruanda alia præcepta non arguit obligationem perfectæ penitentiae, sed imperfectæ, & insufficientis ad iustificationem.

Respondetur, in primis, licet illo titulo probetur immediatè sola obligatio penitentiae per contritionem, vel attritionem, mediate tamen argui necessitatem contritionis perfectæ, vel iustificationis. Primò, quia communiter loquendo, qui per attritionem, & propositum efficacem non peccandi avertit, habet voluntatem omnino ab omni affectu boni commutabilis illiciti; non statim diu quin remedium efficacius ad iustificationem assumat, vel per contritionem perfectam, vel per Sacramentum: cum enim per attritionem ablata sint ea omnia impedimenta, quæ retardare possunt à procuranda iustificatione, & reconciliatione cum Deo, & aliunde iam sit homo ille suæ salutis verè cupidus, & omnia alia efficaciter respiciat, non continget facillè, quod non moueatur quamprimum ad procurandam veniam suorum peccatorum.

Adde, cum attritio habeat implicitè, vel explicite propositum seruandi alia præcepta, & vnum ex præceptis sit procurare efficaciter peccatorum veniam, & reconciliationem cum Deo: Consequens est, ut eo ipso, quod qui satisfaciat obligationi retractationis debeat ad regulandam suam vitam, proponat procurare debito tempore reconciliationem cum Deo: atque adeo non continget quod perseueret diu in illo efficaci proposito, & non iustificetur.

Dices: fieri posset, quod aliquis frequenter peccaret mortaliter, & post peccatum doleret ex morbo attritionis, sed tamen citò relaberetur, & iterum ex attritione doleret, & sic deinceps: quo casu, licet sæpius proponeret efficaciter ex desiderio salutis seruare legem Dei adhuc nunquàm fuisset iustificatus: ergo ex obligatione penitentiae sufficientis ad conversionem voluntatis, & ad obseruanda præcepta occurrentia non arguitur obligatio penitentiae sufficientis ad iustificationem: nam in casu posito prior penitentia sæpius esset posita, nunquam tamen secunda. Respondetur, regulariter loquendo, eum casum non contingere: quia si sæpius habuit attritionem post peccata, iam habuit propositum seruandi

P. Ioan. de Lugo de Penitentia:

præcepta: ergo adueniente tempore, pro quo obligatur præceptum confessionis, vel iustificationis procurandæ, debuit illud obseruare vel certe non potuit amplius veram attritionem habere: ergo ex necessitate attritionis sequitur quod non possit præceptum penitentiae, & retractationis implere, & manere per longum tempus absque iustificatione, quale est tempus, quo obligatur præceptum iustificationis perfectæ, quod longius est, ut dixi, quam tempus quo oportet habere retractationem peccati ad obseruanda præcepta in futurum.

Secundò principaliter obiici potest contra illum alium titulum, ex quo diximus oriri obligationem ad dolendum, propter irreuerentiam, quæ Deo irrogari videtur, si differatur in longum venia petitionis: contra hoc, inquam, opponi potest, quia hoc præceptum, & hæc obligatio videtur esse omnino inutilis, cum non constet, nec constare possit hominibus de tempore, quo obligatur illud præceptum, an scilicet post mensem à peccato elapsum, an post annum, &c.

Respondetur negando maiorem: sunt enim plura præcepta, in quibus non possumus indubitanter designare tempus, aut terminum præcisum obligationis, & tamen non sunt inutilia, verbi gratia, in furto, vel in sejunio non possumus determinare materiam certam, quæ sufficiat ad peccatum graue, & minor non sufficiat. Similiter in præcepto dilectionis Dei non possumus determinare certum tempus, quo incipit obligare sub mortali: Item in voto non possumus determinare tempus, quo dilatio exsecutionis sit iam peccatum mortale, cum antea non esset, & tamen hæc, & alia non sunt inutilia, sufficit enim scire cum aliqua latitudine terminum certum obligationis, licet circa illum non sit ita certa obligatio, sed probabilis.

SECTIO XII.

Resolutio aliquorum dubiorum ex præcedenti doctrina.

EX dictis poterimus iam facillè definire quæstiones aliquas circa hanc obligationem. Primò ergo dubitatur, an præceptum penitentiae sit positum, vel etiam naturale: de quo latè Suarez *disput. 162 sect. 13.* ubi duas refert sententias. Prima affirmat, esse naturale, pro qua afferuntur Caietan. Vega, Sorro, Cano Alenfis, Bonanventura, Richardus, Maior, & alij apud Suarez *num. 1.* & fauet S. Thom. *quæst. 84. art. 7.* Secunda sententia negat esse naturale, quam tenet Ioann. Medina *Codice de penitentia, tractat. 1. quæstion. 1. artic. 1.* ipse verò Suarez media via procedit, & dicit, esse quidem partim naturale, quatenus de iure naturæ est, quod homo satisfaciat Deo pro offensa: si posset, partim verò esse iuris positivi, quatenus Deus liberè statuit, ut contritio, vel penitentia acceptaretur pro satisfactione ad delendam offensam: quod si Deus aliud gentis satisfactionis vel nullum certe acceptare voluisset, tunc non videtur obligatio ad penitentiam, cum esset inutilis ad satisfaciendum.

Ego cum prima sententia quæ communis est absolūtè puto, esse præceptum naturale si sermo sit de penitentia, prout præscindit ab implicita, & explicita, atque adeo obligare nullo alio decreto Dei superaddito de acceptanda nostra satisfactione. Probatur primò, quia præceptum diligendi Deum est omnino de iure naturæ, & obligaret, secluso quolibet Dei decreto, ut omnes concedunt, ergo lex naturalis obligaret ad penitentiam salutem implicitam, quæ semper includitur in actu

directio